

IRÁN

I. Irán társadalmi-gazdasági helyzete

1. Általános információk

Hivatalos megnevezés	Iráni Iszlám Köztársaság
Államforma	teokratikus köztársaság
Főváros	Teherán
Terület	1 648 000 km ²
Népesség	kb. 72 millió fő
Nemzetiségi megoszlás	perzsa (51%), azeri (24%), gilaki és mazandarani (8%), kurd (7%), arab (3%), lúr (2%), beludzsi (2%), türkmén (2%), egyéb (1%)
Vallási megoszlás	muzulmán 98% (síita 89%, szunnita 9%), egyéb (zoroasztriánus, zsidó, keresztény és baha'i) 2%
Hivatalos nyelv	perzsa (farszi/parszi)
Klíma	mérsékelt és sivatagi
Államfő	Ali Hoseini Khamenei ayatollah (1989. június 4. óta)
Miniszterelnök	Mahmud Ahmadinezsad (2005. augusztus 5. óta)
Hivatalos pénznem (kód)	iráni riál (IRR)
Jelentősebb városok	Esfahan, Shiraz, Yazd, Mashhad, Kerman, Bandar Abbas, Tabriz

2. Főbb gazdasági mutatók, a gazdaság szerkezete, főbb ágazatok

Irán főbb gazdasági mutatói

		2005	2006	2007
A GDP értéke folyóáron	Mrd USD	188,3	222,3	269,9
A GDP növekedése változatlan áron	%	5,7	5,8	5,4
Egy főre jutó GDP folyó áron	USD	2 709	3 168	3 813
Infláció	%	11,3	11,8	20,0
Munkanélküliségi ráta	%	11,2	11,2	15,0
Folyó fizetési mérleg egyenlege	Mrd USD	16,6	20,7	31,1
Költségvetés egyenlege a GDP %-ában	%	-3,6	-7,2	-5,2

Forrás: IMF, UNCTAD

Megjegyzés: Irán gazdasági mutatói esetében különböző mértékadó források (The Economist, IMF, CBI, UNCTAD FITA) számos ponton jelentős eltérést mutató adatokat közölnek. Gazdasági mutatóira vonatkozóan a 2008-as évre egyelőre csak becslések állnak rendelkezésre.

Az ország nemzetközi szinten vitatott nukleáris törekvései miatt hatályban lévő több korlátozó hatású ENSZ határozat (1737, 1747, 7803) ellenére az iráni gazdaság elmúlt években nyújtott teljesítménye jónak mondható. Ez nagyrészt az olaj közelmúltig magas világpiaci árának tudható be. A GDP 2005 és 2007 között átlagosan 5,5% feletti mértékben növekedett, az állam valutatartalékai pedig meghaladták a 64 milliárd USD-t.

A pénzügyi év végére (2008. március) a költségvetés hiánya 9,7%-ot tett ki, ami több mint két százalékponttal meghaladta az előző évit. Az ÁFA 2008. szeptember végén került bevezetésre, később a törvény alkalmazását felfüggesztették, újbóli bevezetését későbbi időpontra halasztották.

A pénzromlás 2008-as pénzügyi évre hivatalosan elismert mértéke 29,8%. Az élelmiszerárak emelkedése 2007 szeptembere és 2008 szeptembere között hivatalos közlés szerint megközelítette az 50%-ot. További - még jelentősebb - áremelkedés várható a központi ártámogatások 2010 tavaszára tervezett megszüntetésétől.

A 2008/2009-es iráni költségvetés 86 milliárd USD-t irányzott elő állami szubvenciókra, ami az előző évihez képest 19%-os emelkedést jelent. Ennek finanszírozási hátterét az olajbevételek jelentős részének ilyen irányú felhasználása adja. Az iráni jegybank vezetője szerint a kőolaj jelentős árcsökkenése miatt valószínűleg nem teljesül a tervezett költségvetési bevétel egy része. Iráni illetékesek véleménye szerint az országot csak minimálisan érinti a globális pénzügyi válság, miután az ENSZ és az amerikai szankciók miatt alig tart fenn kapcsolatot nyugati bankokkal.

A kereskedelem liberalizációja és a külföldi tőkebefektetések helyzete ellentmondásos. Habár az iráni kormányzat a verbalitás szintjén mindkettőt a gazdaság reformja elengedhetetlen eszközének tartja, és annak kereteit jogszabályokban le is fektette, a gyakorlatban "tömeg-privatizációt" valósít meg, ami az állami befolyás fennmaradását eredményezi a gazdaság liberalizált szegmensén belül.

A globális pénzügyi válság hatása az ország gazdaságának olajhoz kötött monokultúrás jellege miatt nagy valószínűséggel hosszabb távon terheli az iráni

gazdasági kilátásokat. A válság hatására a termelő ágazatban 195 ezer munkahely szűnt meg. Az ebben leginkább érintett ágazat a mezőgazdaság. A tőkehiány az építőiparban is érezteti hatását, mivel az országszerte nagyarányú építkezések megrendelője maga az állam volt. Bevételek hiányában azonban nem tudják finanszírozni a projekteket, így az anyaggyártó és beszállító végek a korábbi nagy megrendelések hirtelen megszűnése miatt ugyancsak elbocsátásokra kényszerültek.

Bár az iráni állami és civil szektor összességében már elismeri a világgazdasági válság által az ország gazdaságára gyakorolt igen hátrányos hatásokat, érdemi gyakorlati javaslatok egyelőre nem láttak napvilágot.

3. Külkereskedelmi tendenciák, külkereskedelmi statisztika, főbb partnerek, főbb import termékek

Irán külkereskedelmi forgalma

		2005	2006	2007
Export	Mrd USD	64,37	75,54	87,14
Import	Mrd USD	43,09	49,29	51,20

Forrás: IMF

Az ország legfőbb exportterméke a kőolaj, a 2008 márciusában záródott iráni naptári évben az olajbevételek jelentősen nőttek és elérték a 70 milliárd USD-t. Irán exportkitettsége magas, ami a gazdaságot a nemzetközi piacok folyamatainak különösen kiszolgáltatottá teszi. A kiszolgáltatottságot fokozza, hogy a kőolaj export nélkül számítva az ország külkereskedelmi mérlege jelentős mértékű negatív egyenleget mutat (2007. március - 2008. január között a nem olajtermékek exportja 8,7 milliárd euró, importja 25,5 milliárd euró volt).

A gazdaság szerkezete egyértelműen monokultúrás. 2007-ben az állami bevételek 85%-át olajbevételek adták. Az ország összexportjából a nyersolaj eladásából származó bevételek ugyancsak 85% körül mozognak. Irán, amely a világ negyedik legnagyobb olaj-exportőre és az OPEC második legnagyobb termelője, rendkívüli mértékben függ a kőolaj világpiaci árának mozgásától.

Jegybanki adatok szerint a 2008 márciusában záródott iráni naptári évben az import 13%-kal 56,6 milliárd dollárra bővült, míg 2009 első három hónapjában a behozatal 19%-kal emelkedett.

Legfontosabb exportpiacai az Egyesült Arab Emírátságok, Kína, Irak, India és Japán, míg az EU tagjai közül említést érdemel Olaszország (9), Hollandia (15), Németország (18), Belgium (21), Nagy-Britannia (25), Románia (36), Spanyolország (38), Franciaország (40) és Bulgária (49). Az Amerikai Egyesült Államok a 35. helyet foglalja el. Legnagyobb importpartnerei az Egyesült Arab Emírátságok, Németország, Kína, Dél-Korea és Svájc, illetve az EU-ból Nagy-Britannia (6), Olaszország (7), Franciaország (8), Ausztria (12), Svédország (14), Hollandia (15), Spanyolország (16), Belgium (17), Finnország (30), Románia (40), Dánia (41), Írország (43) és Szlovénia (48). Az USA a 32. helyen áll ezen a listán.

Az iráni gazdaság a szankciók ellenére is a fejlődés jeleit mutatja, azonban a nyitottság magasabb fokra emelése nélkülözhetetlen. A nemzetközi szankciók, de különösen a nemzetközi pénzügyi válság gazdasági következményei egyre jobban

éreztetik hatásukat az iráni gazdaság teljesítőképessége kapcsán, gondokat okozva a kereskedelmi tranzakciók esetében is.

Az EU tagállamok által közzétett adatok alapján a tagok döntő többségének kereskedelmi forgalma Iránnal növekedett 2009 első felében. A profitorientált kis- és középvállalkozások teljesítenek a legjobban. Export oldalon jelentősebb növekedést mutat Bulgária, Írország, Csehország, Svédország, Finnország, és Szlovákia. Több ország esetében a kereskedelem stagnál, néhány EU tagnál visszaesett.

4. Tőkeáramlás, statisztika, főbb partnerek

Irán működő tőke importja/exportja

		2005	2006	2007
Közvetlen külföldi működőtőke-import (flow)	M USD	360	901	1 020
Közvetlen működőtőke-export (flow)	M USD	452	386	n.a.

Forrás: UNCTAD

Hivatalos iráni adatok szerint a külföldi befektetések nagysága folyamatosan növekszik. A 2007-ben beáramlott külföldi tőke mértéke meghaladta az egy milliárd USD-t, az érintett ágazatok a telekommunikáció, az acél- és vegyipar, illetve a mezőgazdaság. A legjelentősebb befektetők: Németország, Franciaország, Olaszország, Egyesült Arab Emírátsok, Kína és India.

II. Magyarország és Irán bilaterális kapcsolatai, külkereskedelem, tőkeáramlás

A magyar–iráni külkereskedelem áruszerkezete (ezer USD)

	KIVITEL		BEHOZATAL		EGYENLEG	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Összesen	30 151,4	24 884,4	4 805,1	3 834,4	25 346,3	21 050,0
Élelmiszer, ital, dohány	240,6	462,3	2 861,4	2 813,6	-2 620,8	-2 351,3
Nyersanyagok	55,0	181,1	0,1	-	54,9	181,1
Energiahordozók	1 215,7	414,3	-	-	1 215,7	414,3
Feldolgozott termékek	18 069,8	15 477,1	1 412,0	827,9	16 657,8	14 649,2
Gépek, gépi berendezések	10 570,3	8 349,6	531,7	192,9	10 038,6	8 156,7

Forrás: KSH

Értékváltozás és a forgalom megoszlása 2008-ban (%)

	INDEX (2008/2007)		MEGOSZLÁS (2008)	
	KIVITEL	BEHOZATAL	KIVITEL	BEHOZATAL
Összesen	82,5	79,8	100,0	100,0
Élelmiszer, ital, dohány	192,1	98,3	1,9	73,4
Nyersanyagok	329,3	0,0	0,7	-
Energiahordozók	34,1	-	1,7	-
Feldolgozott termékek	85,7	58,6	62,2	21,6
Gépek, gépi berendezések	79,0	36,3	33,6	5,0

Forrás: KSH

2008-ban az Iránba irányuló magyar export az előző évihez képest 17,5%-kal, a behozatal 20,2%-kal csökkent. (Az exportcsökkenés üteme az előző évihez képest mérséklődött, az import azonban 2007-ben még 13%-kal nőtt.) 2008-as exportunkban az élelmiszer, ital, dohány, illetve a nyersanyagok kivitele jelentősen emelkedett, a többi termékcsoporthé csökkent. Importunkban minden termékcsoporthé behozatala csökkent.

Az Iráni Jegybank adatai alapján 2007-ben az exportunk értékét tekintve hazánk a 30. helyet foglalta el, az export értékének változása (-44,5%) szerint sereghajtónak számítottunk.

Működőtőke befektetések, 2004-07 (M EUR)

	2004	2005	2006	2007
Irán működőtőke-befektetése Magyarországon	0,5	0,1	0,2	1,5
Irán működőtőke-állománya Magyarországon	-	-	-	1,8
Magyar működőtőke-befektetés Iránban	-	-	-	-0,0
Magyar működőtőke-állomány Iránban	-	-	-	-

Forrás: MNB